

розташуванні фресок християнського храму. Тема динаміки, виражальних засобів її запровадження у сакральне мистецтво звучить доволі сучасно та невиразно у загалом емоційно напруженій роботі.

Багато разів доволі влучно та переконливо, спираючись на сакральне мистецтво на метафізику, трансценденцію людських духовних поривань та пошуків, авторка монографії, всупереч таким своїм твердженням (с. 149), раптом погоджується з Г.-Г. Гадамером у тому, що “власна сила буття зображення виявляється в зображеннях релігійних”. І це, мовляв, тому, що Богоявлення набуває наочності “винятково у слові й зображенні”, що “зображення співвідноситься з зображуваним у буттєвому плані” (с. 149). Це твердження якраз і позбавляє сакральне мистецтво метафізичних коренів, а на перший план у реальності сакрального змісту виводить форми його виразу, в той час як форми виразу, згідно з авторським переконанням, існують як буттєва реальність досвіду – як пізнавального, так і досвіду священного та містичного. Звичайно, положення Г.-Г. Гадамера мають продовження, який твердить, що слово й зображення “дають змогу тому, що вони представляють, бути цілком тим, чим воно є насправді” (с. 149), але й цей пасаж скоріше іде врозріз із авторською концепцією, яка ґрунтується на тому, що сакральний та містичний досвід мають принципово символічний характер, і отже, не можуть просто збігатись з буттям того, що вони виражають.

Можна посперечатись із нею і тоді, коли вона розглядає причини та підстави можливого конфлікту між естетичною та релігійною функціями релігійного мистецтва (с. 204 – 207); тут наголос зроблений на відмінності у сприйняттях релігійного художнього твору людиною віруючою та атеїстом, проте варто було б, на мій погляд, більше уваги акцентувати на тому, що такий конфлікт може бути закладений у зміст самого твору. Авторка про це згадує побіжно, лише у доповненні до своєї основної тези, вміщеної у дужках на с. 205 – 206, у той час, як в річищі її основних міркувань варто було б докладніше розкрити саме цей момент.

Проте наведені підстави для полеміки з авторкою монографії свідчать, скоріше, про продуктивність та багатогранність її праці, ніж про її серйозні вади.

Підводячи підсумок, хочу відзначити, що монографія В.Ю. Головей “Сакральне в мистецтві: проблеми образотворчої репрезентації” являє собою актуальне, високо теоретичне дослідження однієї з найскладніших проблем сучасності. Монографія надзвичайно багатопланова, містить багато цікавого матеріалу, що доволі майстерно використовується авторкою для викладу та обґрунтування власної авторської концепції. До того ж є усі підстави вважати роботу Вікторії Головей своєрідною енциклопедією теми сакрального мистецтва, оскільки в ній ця тема представлена у її багатоманітних проявах та векторах. При цьому виконана вона на прекрасному філософсько-методологічному рівні з використанням адекватних філософських методів та підходів. Робота, безумовно, є філософською і має потужний евристичний потенціал. Вона цілком відповідає усім вимогам щодо наукових праць, постає авторським самостійним дослідженням, насиченим повноцінним, цікавим та різноманітним науковим матеріалом.

Юрій Шадських

Національний університет “Львівська політехніка”

АМБІВАЛЕНТНИЙ ХАРАКТЕР ЛЮДСЬКОГО ПОВСЯКДЕННЯ

(До виходу із друку монографії І.В. Карівця “Повсякдення: між трансценденталізмом і дивовижністю” / І.В. Карівець. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 256 с.)

© Шадських Юрій, 2013

Проблеми повсякдення перебувають у центрі уваги сучасної філософії, етики та естетики, культурології, а також багатьох інших наук. До того ж сьогодні в Україні відсутні монографії, в яких би всебічно досліджувалося повсякдення у філософському та соціально-філософському аспектах. Тому монографія І.В. Карівця започатковує серйозне обговорення різноманітних підходів до

розуміння та аналізу повсякдення, які домінують у західній філософській думці, починаючи з ХХ ст. і закінчуючи десятиліттям ХХІ ст., які ще невідомі українському читачеві. Вона розглядає важливі і дискусійні питання філософських проблем повсякдення – зіставлення людської екзистенції і повсякдення, структури повсякдення, класифікації основних функцій повсякдення, їх еволюції, ролі у становленні і функціонуванні людини та суспільства, є своєчасною і актуальною, вона, безперечно, зацікавить вітчизняних і зарубіжних науковців, що працюють у цих сферах гуманітарного знання.

Монографія становить одну з перших спроб дослідження повсякдення водночас з трансцендентально-феноменологічних та релігійно-містичних позицій. Автор, з одного боку, спирається на багаті традиції як вітчизняної і світової філософської, так і богословської думки, досягнення у ділянці аналізу елементів структури повсякдення, з іншого, – в належний спосіб враховує ті зміни і постмодерністські новації, які останнім часом з'явилися у зв'язку з процесом зміни парадигм мислення. Головним завданням автор вважає виявлення і створення теорії повсякдення, розробку методів його дослідження та ретельний аналіз його елементів, необхідних умов його прояву, функціонування. Існуючі теорії повсякдення незадовільно висвітлюють його структурні елементи, бо перетворюються на усілякі “ізми”, що засвідчує їхню ідеологічну природу. І.В. Карівець розглядає теорію як “всеохопний погляд на світ”, як “споглядання цілісності” в її бутті. Тим самим він повертається до давньогрецького значення теорії. З одного боку, повсякдення не можна уникнути, бо воно всеохопне, ним живуть усі, але, з іншого, – його ще в належний спосіб не осмислено, бо воно, як те “ніщо”, вислизає із тенет концептуального аналізу та систематизації. Тому автор робить спробу виявити елементи повсякдення, які утворюють його систему, та намагається прояснити механізми його функціонування.

Оригінальністю авторської позиції є трактування у першому та другому розділах понять “повсякдення” та “повсякденності”, аналіз етимологічного походження цих понять. У подальшому автор аналізує умови та причини виникнення повсякдення, основні чинники його функціонування. Він доходить обґрунтованого висновку, що повсякдення, за своєю природою, амбівалентне, але здебільшого – це управління невизначеністю двоєдності життєсвіту людини, поєднання у ньому повсякдення та повсякденності, інтенціонального та не-інтенціонального, трансцендентального та релігійно-містичного, логічно-формального та емоційно-чуттєвого. Усвідомлення цієї двоєдності дає велику перспективу для розвитку як окремої людини, так і для суспільства загалом. Цікавим є, на наш погляд, розгляд досвіду релігійних містичних практик у сприйнятті повсякденності, особлива увага приділяється східним практикам дзен-буддистів (дуже актуальних в духовному житті сучасної західної інтелігенції), які досягли у цьому значних переваг над західною цивілізацією. Особливу увагу приділено концепції вічного повторення у творчості як європейських авторів (С. К'єркегор, Ф. Ніцше, М. Еліаде), так і у вітчизняній літературі (Б.-І. Антонич). Продовженням цієї тенденції вітчизняної філософської думки і є, на наш погляд, ця монографія. Варто відзначити широку ерудицію автора, про що свідчить багатий список використаної літератури, особливо іноземної. Коректність визначень і формулювань, вишуканість стилю викладу матеріалу роблять читання тексту монографії цікавим і корисним і свідчать про високий професіоналізм автора.

Представлена монографія як ґрунтовне, кваліфіковане дослідження, безсумнівно, буде цікавою для філософів, культурологів, соціологів, усіх, кого цікавлять нові обрії гуманітарних досліджень.